

א) שקלים פ"ה ה"א כריתות ד: ט שבת מט: עג. ויש"ן שקלים פ"ה ה"א, א שבת עה: לו: כריתות טז, ד כלים פ"א מ"א, ט) [שמות כ"ב-כ"ג], (ו) [שם כ"ג], (ז) [וע' מוס' וע' ע"ב] (ח) [עין מוספות רש שבת ד"ה י"א], (ט) ז"ל ובמלמלה, (י) ז"ל פירושו, (יא) עין במהרי"ם, (יב) וע' מוס' שבת עג: ד"ה משום ועוד שם לו: ד"ה ולר"א דמחייב, (יג) עין במהרי"ם בשם גליון,

גליון הש"ס

תוס' ד"ה ולא. מללח חשיב לה. לקמן י ע"א: בא"ד הוא דאמרין לקמן ג ע"ב: בא"ד דעונשין בטון פני הדין. עין לקמן ד ע"ב מוס' ד"ה ועדים וע"ב ברש"י חגיגה יא ע"ב ד"ה לנמו: בא"ד ובמבולחן תניא. וכן עוד במלמלה פרשת משפטים בפסוק ועבדו או מכרו אם על הטובה חייב על המכירה לנ"ש אלא שאין עונשין מן הדין:

מוסף רש"י

במושב הארץ. שנת לו לאדם לגבות מועט מקרקע עבתי וכן לגבות הכרה מנוכרים (ג'טו ח"ח).

ארבעה אבות פרק ראשון בבא קמא

ארבעה אבות נזיקין. אבות קרי להנך דכמינן בקרא צדדיא ובגמרא [ג: ג.] מפרש הי ניהו תולדות: השור והצור כו'. כסדר שהן כמזינן צפרשה^(א) סדרן צמשה דפרשה ראשונה גאמרה צבור שניה צבור: מצעה. מפרש צגמ' [ג: ג.]: הצעה. כי תלך אשׁי:

לא הרי שור כהרי המצעה. כלומר אי כתב רחמנא שור לא נפיק מצעה מניה ואמטו להכי איטריכו למיכתב ולהכי נקט צרישא כהרי המצעה ולא נקט להו כסדר לא הרי השור כהרי הצור משום דתו לא הוי מני למיתני לא זה וזה שיש בהן רוח חיים דהא צור אין צו רוח חיים ועוד טעמא אחרינא דהא רבותא אשמעינן שאע"ג שיש לשניהם רוח חיים לא נפיק חד מחצריה. ובגמ' [ה:] מפרש מאי לא הרי דקאמר: כהרי האש שאין צו רוח חיים. ואי לא כתביה רחמנא הוה אמינא ליפטר: לא זה וזה כו'. אלו שלשמן דרכן לילך ולהזיק: הלא השור כו'. מפרש צגמ' [ג: ג.]: לאתויי מאי: צמיטב הארץ. מעדיית נכסיו יגבה דמי הזיקן אם רוצה לפרוע לו קרקע: גב' חטאת. צמיטב. סקילה. צמוד: אי עבד שפי אבות. צמוג: מוחייב תרמי חטאות: לא מוחייב אלא חדא. אכז מלאכה אכל תולדה ידיה לא מוחייב: ולר"א דמחייב פרוסי כו'. דאי עבד אכז ותולדה ידיה מחייב תרמי חטאות צמס' כריתות צפ' אמרו לו (דף טו.). כוליה אבות מלאכות ממשכן גמרינן להו צמסקת שבת (דף מט:): ועמא

ארבעה

^(א) אבות נזיקין השור והבור והמבעה וההבער לא הרי השור כהרי המבעה ולא הרי המבעה כהרי השור ולא זה וזה שיש בהן רוח חיים כהרי האש שאין בו רוח חיים ולא זה וזה שדרבן לילך ולהזיק כהרי הבור שאין דרכו לילך ולהזיק הצד השונה שבהן שדרבן להזיק ושמורתן עליך וכשהזיק יחב המזיק לשלם תשלומי נזק במושב הארץ: גב' מרקתני אבות מכלל ידאיכא תולדות תולדותיהן כיוצא בהן או לאו כיוצא בהן גבי שבת תנן אבות מלאכות ארבעים חסר אחת אבות מכלל ידאיכא תולדות תולדותיהן כיוצא בהן לא שגא אב חטאת ולא שגא תולדה חטאת לא שגא אב סקילה ולא שגא תולדה סקילה ומאי איכא בין אב לתולדה נפקא מינה דאיילו עביד שתי אבות בהדי הדדי אי נמי שתי תולדות בהדי הדדי מחייב אכל חדא וחדא ואילו עביד אב ותולדה ידיה לא מחייב אלא חדא ולרבי אליעזר דמחייב אתולדה במקום אב אמאי קרי לה תולדה הך דהוה במשכן חשיבא קרי ליה אב הך דלא הוי במשכן חשיבא קרי לה תולדה גבי טומאות תנן אבות הטומאות יהשרץ והשכבת זרע

ב.

ארבעה אבות נזיקין. אית דוכתא דלא תני הן כמו הכא ובגמרא גבי שלש עשרה אבות נזיקין ובארבעה מחוסרי כפרה (כריתות דף ט:): ואית דוכתא דקתני הן דקתני ארבעה שומרינן הן (שבוטות ד' מט.) וארבעה ראשי שנים הן (ר"ה ד' ג. ושם) גליון. וא"ת אמאי לא קאמר ארבעה אבות נזיקין הן דקתני ד' ראשי שנים הן וי"ל שלא בא ללמד להגיד ארבע אבות הללו לא ראי זה כראי זה וקצת קשה דבגמרא מוכח דנחית תנא למניינא מדפריך ותנא דידן מאי טעמא לא תני הני לכך י"ל דיש מקומות דלא תני הן כדאשכחן בארבעה מחוסרי כפרה. ע"כ:

עין משפט נר מצוה

א א מיי פ"א מהל' מקי ממון הל' י סג עשין סו ולחון רפטו טו"ע ח"מ ס' שפט סעף א: ב ב מיי שם פ"ה הל' ג ופ"ב הלכה א סג עשין סו טו"ע ח"מ ס' עשין סו טו"ע ח"מ ס' תי סעף א: ג ג מיי שם פ"ד הל' א סג עשין סו טו"ע ח"מ ס' תי סעף א: ד ד מיי שם פ"ה הל' ג סג עשין סו טו"ע ח"מ ס' שפט סעף א: ה ה מיי שם פ"ה הלכה א סג עשין סו טו"ע ח"מ ס' שפט סעף א: ו ו מיי שם פ"ה הלכה א וע"ש סג עשין סו טו"ע ח"מ ס' שפט סעף י: ז ז מיי פ"ה מהל' שבת הלכה א סג לאין סה: ח ח מיי שם הל' ה: ט ט מיי שם הלכה: י י מיי פ"ד מהל' שאר אבות הטומאה הל' ג סג עשין רנו: יא יא מיי שם פ"ה הל' א סג עשין סה:

רבינו הגואל

פירוש רבינו הגואל מסכת בבא קמא פרק ראשון: ארבעה אבות בשם השם אמרן ארבעה אבות נזיקין. השור הבור והמבעה וההבער, לא השור כהרי המבעה כו'. ובניין מרקתני אבות מכלל ידאיכא תולדות, תולדותיהן כיוצא בהן אי לא. גבי שבת תנן אבות מלאכות תולדותיהן כיוצא בהן, בשגגה בין אבות בין תולדות חטאת, במודי סקילה. פ"י אבות, זורע, תולדה, נוטע וכיוצא בו. וכן הארבעים חסר אחת, כולן כענין הזה פירושה. ומאי טעמ' קרן להאי אב ולהאי תולדה. ופשטי דאי עבד ב' אבות או ב' תולדות חייב תורת, אב ותולדה ידיה אינו חייב אלא אחד. ואקשי' ולר' אלעזר דמחייב על אב ותולדה ידיה תרתי, מאי דתנן אמר ר' עקיבא שאלתי את ר' אליעזר העושה מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת מהו כו' עד חייב על כל אחת ואחת. ופשטי לה בגמרא. תולד' מלאכות כמלאכות דמיין אי לא. ופשט ליה דולדי מלאכות כמלאכות דמיין. ופרקי הך דהואי במשכן קרי ליה אב. ומלאכה דלא הואי במשכן קרי ליה תולדה. ודברי רבי אליעזר מפורשים הן בכריתות פרק אמרו לו. גבי טומאות תנן אבות טומאות כו'.

דהתם פירושו אין חומרא של זה כחומרא של זה ולכן אין החומרות גורמות זה הדין אלא הגד השוה שבהן גורם הדין ושינה כאן התלמוד פירושו מנשאר מקומות משום דזוכיר החמור תחילה בלא זה וזה שיש בהן רוח חיים:

וְרָאָה זה וזה שיש בהן רוח חיים כהרי האש. גבי שור ומצעה לא הוצרך לפרש החומרא כי הכא משום דחד מחד קל למצוא חומר באחד מה שאין בחצירו והא דלא תני הכא לא הרי האש כהרי השור ומצעה דקתני לעיל לא הרי המצעה כהרי השור משום שלא היה יכול למצוא חומרא מה שאין צמניהם דאי משום דכח אחר מעורב צו ואין הולך לדעתו כמו שורו אין זה חומרא * מללח חשיב לה גבי חומר באש מצבור * והא דלאמרין לקמן (דף ג: דף ו.) גבי אבנו וסכינו מאי שגא אש דכח אחר מעורב צו ואין הולך לדעתו ה"ק מאי שגא אש שאע"פ שגא אחר מעורב צו ראו להמחייב צו משום שהוא ממונך ושמירתו כו' ובסיפא גבי צור הוה מני למימר לא הרי הבור שמחילת עשייתו לנזק כהרי אלו ולא חש לפי שהפסיק באש וצור לא רצה לשנות קודם אש דא"כ הוי אחי אש מיניה דכולהו אחי מצור ומד מהנך כדלאמרין צגמ' (ד' ה:): והתנא הארץ להגדיל תורה ויאדיר וקצת קשה דמשמע * דעונשין ממונן מן הדין * ובמלמלה תניא כי יפתח וכי יכרה אס על הפתיחה חייב על הכרייה לא כל שכן אלא ללמדך שאין עונשין ממונן מן הדין ומיהו צפרק הפרה (לקמן מט: ושם) דריש ליה לדרשה אחרינא שעל עסקי פתיחה וכרייה צאה לו או להציא כורה אחר כורה שסילק מעשה ראשון (לקמן גז:): [וע' מוס' לקמן ד: ד"ה ועדים]:

וְלָרְבִי אֵלִיעֶזֶר אֲמַאי קָרִי לִיָּה אֲב. וא"ת וינימא דנפקא מיניה לענין התראה שצריך להתרות אתולדה משום אב דידה כדלאמרין צפרק תולין (שבת דף קלח.) משמר משום מאי מתרין ציה רבה אמר משום צורר רבי זירא אמר משום מרקד וי"ל דהכי * פריך משום מאי מתרין ציה שהוא חייב רבה אמר משום צורר אכל התרו צו משום מרקד פטור דכיון שהוא מתרה צדצר שאין דומה קצר שמלעגי צו ופטור אכל אס התרו צו ואמר אל תשמר חייב ועי"ל דזהו שמתרן הך דהואי צמשכן קרי ליה אב וצריך להתרות התולדה צמשה * ועוד דנוטע ומבשל אין צריך להתרותו משום אב ואס התרה משום התולדה חייב ואפ"ה לא חשיב ליה צפרק כלל גדול * * ה"ג הך דהואי במשכן חשיבא קרי ליה אב הך דלא הואי במשכן חשיבא קרי ליה תולדה. ולפי הך גירסא צא לאפוקי כמה מלאכות שלא היו חשובין והיו צמשכן לתולדות ניהו ולא אבות מלאכות כדלאמרין צפרק צמה טומנין (שבת דף מט:): הס העלו הקרשים מקרקע לעגלה דהיינו הכנסה ומושיע דציוטא אחת ואית דגרסי הך דהוה צמשכן וחשיבא קרי לה אב הך דלא הוה צמשכן ולא חשיבא קרי לה תולדה ולפי גירסא זו צריך לומר דצעי תרמי אכל חשיבא ולא הוי צמשכן או איפכא הוי תולדה: דאילו